

**Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №9
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«17» мамырға 2024 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «16» мамыр күні 20 сағаттан «17» мамыр күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 16.05.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Ботаева М.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Букабаева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «17» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (9-14 мм), түнде кей уақытта қатты (15-18 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-батыс жел 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22, түнде кей уақытта 27 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 5-10 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Солтүстік-батыс жел 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 20-25 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1-8 мм), найзағай. Солтүстік-батыс жел 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 20-25 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей уақыттарда жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 7-12 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 5-10 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (2-7 мм), найзағай болады. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 17-22 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (2-7 мм), найзағай болады. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 17-22 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай, дауыл. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 15-20 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай, дауыл. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 19-24 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (1-14 мм), күндіз қатты жаңбыр (15-20 мм), найзағай. Жел солтүстіктен, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 15-20 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 8, күндіз 12-17, кей жерлерде 8 градус жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен соғады, күші 9-14, түнде кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, кей жерлерде 2, күндіз 18-23, кей жерлерде 26 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Түнде кей жерлерде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, қар), (0,1-0,9 мм), тұман. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6 жылы, кей жерлерде үсік 1 градус, күндіз 17-22, кей жерлерде 13 градус жылы.

2024 жылғы 16 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Мыңжылқы ГБ – Кіші Алматы ө., Тұйықсу а/б – Кіші Алматы ө., Сарысай ө. сағасынан төмен – Кіші Алматы ө., Медеу – Кіші Алматы ө., Алматы қ. – Кіші Алматы ө., Көлден 1.1 км биіктіктегі – Үлкен Алматы ө., сағасы – Приходная ө., сағасы – Терісбұтақ ө., Таутурген а. – Түрген ө., Есік қ. – Есік ө. және Талғар қ. – Талғар ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 8 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 5 °С-тан 23 °С оң мән аралығында. 16 мамыр күні сағат 5-те нөлдік изотерма 4482 м биіктікте болды.

**2024 ж. "16" мамырдағы
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, Мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктігі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 15.05	Мин. 16.05	08 сағ. 16.05	Күндіз 15.05	Түнде 16.05	Орт. 15.05	08 сағ. 16.05	Орт. 15.05	Макс. 15.05	08 сағ. 16.05		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	15.6	7.1										*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			5.0			255	255				+1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			14.0			549	550				+2	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	23.9	11.0										*
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			15.0			269	270	1.76	1.90	1.90	+3	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			19.0			115	115				+3	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			19.0			69	67	0.56	0.56	0.52	-2	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			18.0			194	195	2.96	3.13	3.13	+2	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			20.0			259	258				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			8.0			322	316	19.5	32.6	10.8	+5	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			18.0			281	281				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			14.0			90	87				0	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			14.0			286	288	3.65	3.90	3.90	+4	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			23.0			220	221	1.57	1.60	1.62	+1	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			22.0			291	288	5.26	5.34	4.86	-2	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			20.0			133	127	19.77	25.72	15.93	+4	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			21.0			221	223				+5	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			20.0			200	203				+8	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	20.6	6.8				4	23				+18	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ				15.0			112	105				+4	2
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				14.0			269	270	23.17	24.62	23.82	+5	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ							136	146	5.85	6.95	9.75	+14	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

«17» мамырға 2024 ж.

Қазақстанның таулы аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Нөлдік изотерма таңғы сағат 5-те 4482 м биіктікте болды. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары Кей жерлерде жаңбыр (9-14 мм), түнде кей уақытта қатты (15-18 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Іле Алатауында қарқынды, ұзақ жауын-шашын жауған кезде сел түзілуі мүмкін. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін, жауын-шашын мөлшері критериалды мәннен асқан кезде дауылды ескерту беріледі. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Күнгеі Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Кей жерлерде жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатау	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Кей жерлерде жаңбыр (1-8 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Кей уақыттарда жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (2-7 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (2-7 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Түркістан	Талас Алатауы	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (1-14 мм), күндіз қатты жаңбыр (15-20 мм), найзағай. Қарқынды, ұзақ жауын-шашын жауған кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.

Абай	Тарбағатай	Орта таулы аймақ қар жамылғысынан толығымен босанған жоқ Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Орта таулы аймақ қар жамылғысынан толығымен босанған жоқ. Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Орта таулы аймақ қар жамылғысынан толығымен босанған жоқ Ауа температурасының жоғарылауына байланысты қар жамылғысының еруі өсті. Түнде кей жерлерде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, қар), (0,1-0,9 мм), тұман. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша).

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдылығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік</p>	<p>Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.